

KRISI KONTSERBADOREA

Neomarxismoa 60. urteetan irten da agerira, baina lehenago formatua da. 20garren urteetan hasi zen burutzen, krisi kontserbadorearen erdian hain zuzen ere. Neomarxismoa ulertzekotan, orduan hasi eta oraindik dirauen krisi kontserbadore honetan barrendu beharko litzateke. Historiaren fase kontserbadore batetan gaudela konprenitu beharko litzateke. (Baina nola? Izugarri progresista garelako ilusioak engainatzen gaitu eta...).

20garren urte aldera izugarritzko ekaitzak harrapatu zuen, «mendebaldeko* izpiritua» izendatu ohi dena. (Krisia lehenagotik zetorren, noski). Baina hemen, bat batean, irteerarik gabe aurkitzen zen. Lehenengo Gerra Mundialak ordurarteko tradizio politikoak hankaz gora bota zituen: idealismo alemana eta historismoa (ordurarteko pentsamolde nagusiak) birrindu zituen. Frantziako Iraultzaz gerozko Ilustrazioaren tradizio kritikoak lur jo zuen. Politikabide berriak bilatzen ziren (Fronte Herritarak probatu ziren, faxismoa esperimintatu zen, eta abar), pentsamentu berri bat sortu nahi zen, arte berria, etc. Bide berriak bilatzen ziren nonnahi.

Krisialdi guztietan ohi den bezala, gauza guztien kritika latza egiten zen. Eta Ilustrazioaz gerozko pentsamentua kritikoak izan zenez gero, kritika hura* kritikatzan zen: sinesmena galdu zen Ilustrazio kritikoan, demokrazian, arrazoimenean (hain zuzen ere, **Eclipse of Reason** da Horkheimeren liburu baten izenburua, eta Lukácsék ere ba ditu gai honen azterketak). Ilustrazioaren umeak berak izan ziren, Ilustrazioaren baikortasuna* eta demokraziango sinesmena azkenerako hondatu zutenak: Marxek eta Nietzschek gizarte modernoari egindako kritikak, optimismo arrazionalista hura gezurtatzen zuen, nolabait optimismo huraxe bera inplikatzan bazuen ere.

Pentsamentu mailan Ilustrazioaren kritika eginda zegoen. Politikaren mailan, Lehenengo Mundu Guduaren ostean* Ilustrazioa lur jota ageri zen. Monarkiak (Austria, Prusia, Errusia tsarista) erauzi* bazituzten ere, «demokraziak» orain gauzaez ageri ziren, gerra osteko problemak burubidatzeko. Geroxeago, politikabideetan «de facto» aukera bakarria gelditzen zen: demokraziak (Ilustrazioaren ondarea*) ala erreakzio faxista.

Egoera honen anbiguitatea garbi ikusi behar da: demokraziak defentsiban daude; baina demokrazia defendatzen denean, instituzioak defendatzen dira, Estatu demokratikoak defendatzen dira, eta ez demokrazia bera. Jadanik* ez dira hartzen Estatu demokratikoak demokraziarako bide bezala, demokrazia bera bezala baizik.

Bi aldetarako indarrak nabari* dira. Batetik, «mendebaldeko gizartea» (mekanizista, utilitarista, eta abar) zeharo txikitu* nahi luketenak: erreakzionariok batzuk,* eta iraultza absolutua egin nahi luketenak, besteak. Hone-lakoak anarkistek eta artisten artean aurkitzen dira batez ere (surrealista, dadaista eta gainerako). Bestetik, demokrazia (hots, «mendebaldeko gizartea») salbatzearen, ahalegin guztietan enpeinatuak*: honelako enpeinu* bat izan ziren Fronte Herritarak.

«Mendebaldeko kulturaren» esamesak* inportantzia handia hartu zuen garai honetan. Faxistek mendebaldeko kultura salbatu nahi zuten: Erdi Haroko tradizioetara itzuliz, ordea. Demokratek mendebaldeko kultura **moderno**a salbatu nahi zuten: demokrazia salbatuz. Eta zenbait radikalek, mendebaldeko kulturarekin zer eginik ez zegoela eta, kultura hau xahutu* egin nahi zuen (demokraziak ere barnean zirela), bitzta sozial eta politiko zeharo berriak eraikitzeko. Denek «salbatzaile» izan nahi zuten.

Tirandura* hauek, lehenengotik, kontserbadore izateaz beste guztia dirudite, gizarteak beren baitako* dinamikari begira juzgatu behar baldin badira. Baina faxistek eta radikalek ez dute Ilustrazioaz gerozko desarrolla* ontzat ematen. Eta, hau ontzat emanik, «salbatu» egin nahi luketen demokratek ere, ikusiko dugunez, Ilustrazioaren emaitza (iraultza) kanonizatzen zuten, kritikaren emaitza kanonizatzen zuten; baina ez zuten kritika sakontzen, hedatzen,* luzatzen, xehatzen. Ilustrazioaren emaria* zaintzen zuten, ez zitzaizkion Ilustrazio kritikoa-ri aurrerago jarraitzen.

Parabola batekin adieraz liteke. Aitak lan egin zuen, dirua egin zuen. Semeak ez zuen, diru gehiago egiteko, lanik egin: aitaren irabaziak zaindu besterik ez zuen egin. Baina, inflazio garaia nola zen, dirua krisian nola zegoen, semea —dirua zaindu bakarrik nahi zuena— pixkana pixkana atzera arruina-tuz joan zen. Demokrazia nola krisian zegoen, demokrazia zaindu bakarrik nahi zuten gizarteak, gero eta gutiago demokrata bihurtzen ziren.

JOXE AZURMENDI

daude, **dagoz**
gaude, **gagoz**
zitzaizkion, **jakozan**

GALERIA DEL LIBRO

José Angel de Zaballa

Liburudenda
Euskal liburuak

EUSKAL LIBURU AZOKA

EUSKARAZ EGITEN DA

Ercilla, 35 - Tel. 43 83 99 - B I L B O - 1 1